

Vijftig jaar Federa

(1959-2009)

Een beknopte geschiedenis en vooruitblik van de
Federatie van Medisch Wetenschappelijke Verenigingen

Vijftig jaar Federa (1959-2009)

P. Verhoef, J.W.W. Coebergh, J.J.L. Jacobs

Vijftig jaar Federa

(1959-2009)

Een beknopte geschiedenis en vooruitblik van de
Federatie van Medisch Wetenschappelijke Verenigingen

ERASMUS PUBLISHING / FEDERA

Rotterdam 2012

Deze publicatie werd mede mogelijk gemaakt door

© 2012, Peter Verhoef, Erasmus Publishing/Federa, Rotterdam, The Netherlands

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Erasmus Publishing.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot Erasmus Publishing te wenden.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or retransmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, by photocopies, photos or otherwise, without the prior permission in writing of Erasmus Publishing. Within The Netherlands, exceptions are allowed as permitted under article 16b Auteurswet 1912 j° the Decree of June 20, 1974, Stb. 351, as amended by the Decree of August 23, 1985, Stb. 471 and article 17 Auteurswet 1912. In these cases the amount due has to be transferred to Stichting Reprorecht (P.O. Box 3060, 2130 KB Hoofddorp). The Netherlands). Enquiries concerning reproduction of part(s) from this publication in anthologies, readers and other compiled works (art. 16, Auteurswet 1912) should be sent to Erasmus Publishing.

Boekvormgeving: Designworksnl, Breda

Druk: Eefsting Druk, Oud Gastel

ISBN 978-90-5235-213-8

NUR 694

Erasmus Publishing

Glashaven 14-A

3011 XH Rotterdam

Nederland

info@erasmuspublishing.nl

Voorwoord met voorkennis

Een bij het ter perse gaan geschreven voorwoord bevat voorkennis van de inhoud. Dat komt goed van pas bij een historische publicatie die terugkijkend punten op de horizon ontwaart, die zowel neerkomen op meer van hetzelfde als die onbereikbaar werden door gaten in de weg er naar toe. Denk bijvoorbeeld aan de gevolgen van de financiële crisis.

De afgelopen vijftig jaar overziend blijkt de Federa een typisch 'houtje-touwtje' netwerk te zijn met een kwetsbaar ondersteunend secretariaat. Onderling getob en geldtekorten wisselen gelukkig af met prachtige, goedbezochte, multidisciplinaire jaarlijkse bijeenkomsten die zowel aanstormende als gevestigde biomedische geleerden een podium bieden, soms zelfs als Federa-prijswinnaar. Het mooie is dat iedereen die genood wordt op de Medisch Wetenschappelijke Dag altijd acte de présence geeft. Hoe kan je de impact van een netwerk beter uitdrukken dan door het aantal uren te schatten dat gemoeid is met de hoofdtaken: kennisdeling en regelneming sinds een jaar of vijftien. Als we gemakshalve uitgaan van vijftig belangrijke vergaderingen met gemiddeld tweehonderd aanwezigen en twintig sprekers, dan waren er 10.000 aanwezigen en duizend sprekers, aangestuurd door ongeveer $50 \times 5 = 250$ programmacommissarissen. Bij een tijdsbesteding van ongeveer 10, 25 en 20 uur per jaar komt dat ongeveer neer op in totaal 130.000 uur. Indien we voor bestuurlijke support en getob ongeveer driehonderd uur per bestuur per jaar rekenen, komt dit ongeveer neer op 15.000 uur. Het algemeen bestuur zou dan ongeveer 25×10 uur per jaar kwijt zijn, overeenkomend met ruim 12.500 uur. Met de regelnemingsactiviteiten, gestart om tegemoet te komen aan getob over de onstuitbare regelgeving, zijn de gemiddeld twintig deelnemers van de Coreon ongeveer vijftien uur, dus 300 uur per jaar bezig, waarbij nog honderd uur komt voor het dagelijks bestuur vanwege speciale vergaderingen en bezoeken, dus $400 \text{ uur} \times 15 = 6000$ uur. Men zou aan dezelfde ordes van tijd moeten denken indien op het gebied van experimenteel onderzoek met dieren of patiënten professioneel het hoofd moet worden geboden aan de regelzucht die onze professionele verantwoordelijkheden zo ondermijnt. Alles bijeen komen 'we' uit op in totaal ongeveer 165.000 uur ofwel bijna

3500 uur per jaar (exclusief secretariaat), met vermoedelijk stevige uitschieters naar boven en naar beneden per persoon en/of per jaar. De lezer ‘moet’ de navolgende geschiedenis van de Federa dus tot zich nemen in het schromelijk besef van onvolmaaktheidsgevoelens bij iedereen die ooit in het bestuur zat, schrijver dezes niet uitgezonderd, en uiteraard afhankelijk van de situatie in het grijze en minder grijze verleden. Maar hopelijk ook met enige dankbaarheid aan al die ‘liefdewerk oud papier’ bestuursleden en de instituten die hen vrij speelden. Vermoedelijk is de z.g. educatieve voetafdruk fors en is er minder bestuurlijke wrijving geweest bij het realiseren van synergie tussen vakgebieden dan anders, om nog maar te zwijgen van de tienduizenden uren minder verspilling van onderzoeks- en/of onderzoekertijd door de Federa-gedragcodes die in voortreffelijke samenwerking met mr. E-B van Veen sinds 1999 tot stand kwamen. Hij benadrukte ook keer op keer het belang van veel nauwere contacten met de patiëntengroeperingen, eigenlijk ook heel logisch.

Maar getob was er ook, waarvan ook ruimschoots kond wordt gedaan, en dat heeft deels te maken met het ‘liefdewerk oud papier’ karakter en het soms frustrerende verloop door – soms heel makkelijk – uittredende verenigingen die meer oog hebben voor wat er te ‘halen’ is in plaats van omgekeerd. Volgens het historisch overzicht zijn beide bewegingen zichtbaar en het is daarom nooit te laat om bij te sturen en een nog groter draagvlak te realiseren voor zowel de kennisdeling als de regelneming. Wie is er nou niet tevreden in het land met onze 2011 versie van de Code Goed Gebruik die zo zeer machtig interessant klinisch onderzoek mogelijk maakt? Feit is dat voor het vervullen van onze moderne, door menigeen als essentieel geziene, regelnemingsrol de buitenwereld (overheid, politiek, toezichhouders, patiëntengroeperingen etc.) meer vertrouwen schenkt bij een steviger en breder draagvlak, wat potentieel ook een sterkere financiële positie behelst, waarmee de slagkracht omhoog kan ook door professionalisering. En welke organisatie slaagt erin op zo lichtvoetige wijze vier weliswaar buitenlandse Nobelprijswinnaars vroegtijdig te selecteren uit een totaal van vijftien Federa-prijswinnaars.

Ik hoop van harte dat het lezen van beide delen van dit historisch overzicht gedachten aan een ‘free ridership’, hoe aantrekkelijk ook, doet verzwakken, omdat zo duidelijk wordt dat de Federa alleen leeft bij de inhoudelijke en financiële inbreng van de deelnemers. Deel I bevat de bijna 200 bladzijden tellende conventionele historische beschrijving op basis van archiefonderzoek door de medisch-historicus Peter Verhoef nauw samenwerkend met prof.dr. M.J. van Lieburg; deel II is als een potpourri van bijdragen van (oud-) bestuursleden, uit de verenigingen, uit programmacommissies, voormalig prijswinnaars, voorwaardenscheppende ‘clubs’ en geïnteresseerde academische en commerciële onderzoeksorganisaties (minder voelden zich uitverkoren dan geroepen, maar kunnen dit in 2012 nog goedmaken, waarvoor wij op www.federa.org archiefruimte beschikbaar stellen).

Ik spreek de hoop uit dat deze historische publicaties bijdragen aan bewustwording van onze ‘wortels’, wat geen kwaad kan, nu anno 2012 een relatieve bloeiperiode voor het Nederlandse biomedische en gezondheidswetenschappelijke onderzoek lijkt te gaan verschrallen of omslaan. Waren de carrièreperspectieven vroeger bescheiden door het hobbyistische karakter van de biomedische wetenschapsbeoefening, nu is dat veel meer

geprofessionaliseerd binnen alle onderzoeksorganisaties en wordt de aandacht hiervoor steeds belangrijker. Politiek, zakelijk en ambtelijk is er alle reden voor 'alle hens aan dek'. De Federa kan/zal dus ook hiervoor het podium willen verlenen aan samenwerkende biomedische en gezondheidswetenschappelijke disciplines.

Tot slot dank ik vele tientallen schrijvers, inclusief ook donoren, die een bijdrage leverden aan deze jubileumpublicatie in de laatste achttien maanden.

Jan Willem Coebergh
Voorzitter
Maart 2012

Inhoudsopgave

Voorwoord met voorkennis 5

J.W.W. Coebergh

DEEL I – Een beknopte geschiedenis van de Federatie van Medisch Wetenschappelijke Verenigingen 17

P. Verhoef

Verantwoording 19

De geschiedenis van de Federa in hoofdlijnen 21

Het begin van de Federa 21

De doelstellingen van de Federa 28

Periodisering 31

1. Manifestatie en zoeken naar vorm (1959-1969) 37
2. Samenbundeling en bloei (1970-1979) 41
3. Verbreding van de missie (1980-1989) 46
4. Op andere leest geschoeid (1990-1999) 50
5. Nieuw elan (2000-2011) 59

De organisatie van de Federa 69

De deelnemende verenigingen 70

Het Bestuur van de Federa 78

Het Bureau van de Federa 99

De werkzaamheden van de Federa 107

Bevordering van multidisciplinaire samenwerking 107

De Federatieve Vergaderingen en Medisch Wetenschappelijke Dagen 109

Periodieken en website 130

Bevordering carrièreperspectief van jonge onderzoekers 139

Regelgeving en -neming 145

Epiloog 164

Bijlagen 167

1. Bestuur Federa (1959-2011) 167

Dagelijks bestuur 167

Stichting Federatie van Verenigingen ter bevordering van Klinisch Wetenschappelijk

Onderzoek in Nederland (1969-1976) 169

Leden van Commissies van voorbereiding (1960-1964) en Programmacommissies (1965-1991) 169

Leden Organiserend Comité MWD (1993-2011) 170

2. Aangesloten verenigingen (1959-2011) 171

Alfabetisch overzicht van de huidige bij de Federa aangesloten verenigingen 171

Alfabetisch overzicht van voorheen bij de Federa aangesloten verenigingen 172

3. De Federa-prijs (1976-2012) 174

4. Programma's van de Medisch Wetenschappelijke Dagen (1993-2011) 175

5. Alfabetische lijst van sponsors (1960-2011) 180

6. Bestuur en deelnemers Coreon (2002-2011) 182

7. Lijst van publicaties Federa (1959-2011) 183

Kaderteksten

Het initiatief van dr. D. de Wied (1959) 22

Prof.dr. David de Wied (1925-2004) 24

De Federa: nieuw, maar passend in een traditie 29

Gedragsregels en publieksvoorlichting anno 1960 32

Onderzoek aan het Medisch Biologisch Laboratorium eind jaren zestig 34

Samenwerking klinische verenigingen in 1960 40

De oliecrisis (1973) en de afdeling Experimentele Chirurgie RUG 44

Standaardisatie bouw Academische Ziekenhuizen 48

De Mediocode (1992): de Federa en de Stichting Bio-Wetenschappen en Maatschappij 57

De Federa, proefdieren en dierproeven 65

Federa koepels (1999) 72

De oprichters van de Stichting Federatie van Medisch Biologische Verenigingen in Nederland (2 januari 1967)	80
Een gedenkwaardig jubileum: de tiende Federatieve Vergadering (1969)	84
Stichting Federatie van Verenigingen ter Bevordering van Klinisch Wetenschappelijk Onderzoek in Nederland (1969-1976)	86
FUNGO/Medigon	90
Federa Adviesraad (2004-2009)	97
Programma van de eerste Federatieve Vergadering (1960)	108
Lijst van voordrachten tijdens de eerste Federatieve Vergadering (Utrecht 1960)	112
De Lange weg van muis naar mens (1986)	121
Thema's MWD (1993-2011)	128
Sprokkels: 1949: Medische research 25; 1961: 'Associate' vereniging 26; 1916: Fysiologendag 30; 1962: Samenwerking 38; 1979: De toekomst van de Federa 112; 1998: De Federaprijs 117; 1981: Uit de notulen: cachet 118; 1994: Uit het Beleidsplan 134;	
Geraadpleegde literatuur	185

DEEL II – Kennisdeling en regelneming in de medische wetenschap 189

Onder redactie van: *J.W.W. Coebergh, J.J.L. Jacobs, A.J. Edwards van Muijen, J.M. Fentener van Vlissingen, E. van Leeuwen*

1. FEDERA autobiografisch	191
1.1 Aan de ondergang ontsnapt	191
<i>J.W. Oosterhuis</i>	
1.2 Biowetenschappen en Maatschappij	195
<i>D.W. van Bekkum</i>	
1.3 Een lange relatie met de Federa in drie snapshots	196
<i>E. Klasen</i>	
1.4 Trage massa's remmen snelle denkers	197
<i>J.J.L. Jacobs</i>	
1.5 Wat de toekomst brengen moge ...	204
<i>S. Terpstra</i>	
1.6 De Federa in 2010-2019	214
<i>J.W.W. Coebergh</i>	

2. Medisch Wetenschappelijke Dagen 217

Interviews: *A.J. Edwards van Muijen*

2.1 Voeding en gezondheid: belangstelling publiek blijft (1999) 217

H.K.A. Visser

2.2 Dementie: van eenvoud naar complexiteit (2000) 219

F. Verhey, D.F. Swaab

2.3 Het genoom – van alfabet naar verhaal van oorzaak en gevolg (2001) 221

C. Wijmenga

2.4 Huidkanker – van genetische analyse naar medicijn (2003) 223

R. Willemze

2.5 Zwangerschap: van pre-eclampsie naar vroeggeboorte (2005) 224

F.K. Lotgering

2.6 Kanker: gestage voortgang over de hele linie (2007) 225

V.J. de Ru

2.7 Obesitas: niet meer alleen (2008) 227

J. Seidell

2.8 Veroudering: van onderzoek naar praktijk (2009) 229

D.J. Deeg

2.9 Hepatitis (2010) 230

G. Boland

2.10 Chronische inflammatie (2011) 231

R. van Furth

3. De context 235

3.1 Samenwerking tussen academische en commerciële biomedische en gezondheidsonderzoekers: verleden, heden en toekomst 235

A.J. Edwards van Muijen (verslag)

3.2 SMBWO zorgt voor kwaliteit in de opleidingen voor biomedische en gezondheidswetenschappelijke wetenschappers 241

W. den Otter, E. de Heer, J.J.L. Jacobs, J.C. Wilschut

3.3 Vijftig jaar Federa, allemaal Cinderella 243

D.W. van Bekkum

3.4 Berichten van het front: De UMC's en Life Science 3.0 248

F. Miedema

4. Regelneming 251

4.1 Samenscholen voor regelneming 251

J.J.L. Jacobs

4.2 De COGEM als stoker op een elektrische trein 258

P. Bloemers

4.3 Onderzoeksruijnte binnen de regels: toezicht op medisch-wetenschappelijk onderzoek 260

A.F. Cohen (interview A. Edwards van Muijen)

4.4 DNA, kansen en wantrouwen. Een persoonlijke terugblik op 50 jaar DNA 262

P. Borst

4.5 Biomedisch onderzoek en dierproeven 270

J.M. Fentener van Vlissingen

4.6 Stichting Informatie Dierproeven (advertorial) 274

4.7 Patiëntenorganisaties nemen meer deel aan wetenschap 275

C. Smit (interview A. Edwards van Muijen)

4.8 Regels volgen, nemen en afdwingen: de COREON in actie 279

M. Rookus

4.9 Over regelgeving en regelneming en de Federa 282

E.-B. van Veen

4.10 Lijst van publicaties ivm Cie Privacy VvE en COREON (1992-2012) 284

4.11 MedLawconsult (advertorial) 287

4.12 Kien Legal (advertorial) 288

5. Medische excursen 289

5.1 Patiëntgebonden onderzoek en de vorming van UMC's 289

H. Benneker, P. van Megchelen

5.2 Nieuwe onderzoeksweg brengt research in Nederland 294

D.W. van Bekkum (interview A. Edwards van Muijen)

5.3 Vrijheid veroveren voor echte vernieuwingen 296

D.W. van Bekkum (interview A. Edwards van Muijen)

5.4 Hersenbank liep op de troepen vooruit 300

D.F. Swaab (interview A. Edwards van Muijen)

- 5.5 De patiënt van object naar medeverantwoordelijke 301
H. van Leeuwen (interview A. Edwards van Muijen)
- 5.6 De kost gaat voor de baat uit 303
H.K.A. Visser
- 5.7 Kennis maken is ook kennis breken 307
D.F. Swaab (interview A. Edwards van Muijen)
- 5.8 Do More, Feel Better, Live longer (advertorial) 310
R.W. van Olden – GSK
- 5.9 De waarde van observationeel onderzoek voor geneesmiddelfabrikanten (advertorial) 312
M. van Agthoven, R. Milek, E. Lauwers (Janssen Cilag)
- 5.10 Immunohematologie in ontwikkeling 315
J.J. van Rood (interview A. Edwards van Muijen)
- 5.11 Technologische revolutie vraagt om een andere biomedische wetenschapper 319
J.J.L. Jacobs
- 5.12 Vergroten van de toegang tot kostbare innovatieve zorg (advertorial) 324
Stichting Eerlijke Geneesmiddelen
- 5.13 Dries Querido (1912-2001) door Federa-bril gezien anno 2012: twee zielen in een borst 325
J.W.W. Coebergh
- 5.14 Roche (advertorial) 329
- 6. Wetenschappelijke verenigingen 331**
 - 6.1 Voor het belang van de medisch-wetenschappelijk onderzoeker (VMWO) 331
G. van den Aardweg, J.J.L. Jacobs, W. den Otter
 - 6.2 Reumatologie door de jaren heen (NVR) 334
J.J. Rasker, T. Jansen
 - 6.3 Nederlandse Vereniging Voor Pathologie: de wetenschap achter uw diagnose (NVVP) 340
F. van Kemenade
 - 6.4 De algemene pathologie als basisvak? 342
D.J. Ruiter

- 6.5 De Nederlandse Vereniging voor Allergologie, haar leden en hun ideeën (NVvA) 344
J.G.R.de Monchy
- 6.6 Vereniging voor Filosofie en Geneeskunde (VFG) 347
Th. Wobbes
- 6.7 Nederlandse Vereniging voor Klinische Farmacologie & Biofarmacie (NVKFB) 348
A. de Boer, H.J. Guchelaar
- 6.8 Optimale kennisverzameling uit eerste toedieningen bij de mens. Interface tussen academia en bedrijfsleven (*advertorial*) 350
A.F. Cohen, M. van den Bosch, R. Rissmann (CHDR)
- 6.9 De Nederlandse Vereniging voor Hematologie (NVvH) 353
Bestuur
- 6.10 Nederlandse Vereniging voor Klinische Chemie en Laboratoriumgeneeskunde (NVKC) 356
Bestuur
- 6.11 Nederlandse Vereniging voor Fytotherapie (NVF) 1988–2011 357
C. Beukelman, T. van Asseldonk
- 6.12 Orthopedie: van timmerman naar bruggenbouwer (NOV) 360
J. Verhaar (interview A. Edwards van Muijen)
- 6.13 De groei en bloei van de epidemiologie in Nederland (VvE) 362
A. Burdorf
- 6.14 Nederlandse Vereniging voor Proefdierkunde (NVP) 365
Bestuur
- 6.15 Kindergeneeskundig onderzoek in Nederland: ontwikkelingen in het eerste decennium van deze eeuw (NVK) 366
R. de Groot

Register van personen 371

TMGN

Deel I

Een beknopte geschiedenis van de Federatie
van Medisch Wetenschappelijke Verenigingen

APARTE PDF
DEEL I

Deel II

Kennisdeling en regelneming in de medische wetenschap

onder redactie van:

J.W.W. Coebergh, J.J.L. Jacobs, A.J. Edwards van Muijen,
J.M. Fentener van Vlissingen, E. van Leeuwen

APARTE PDF
DEEL II

Register van personen

Niet opgenomen hier zijn de sprekers van de Medisch Wetenschappelijke Dagen (bijlage 4).

A

Aakster, C.W. 359
 Aalberse, R. 345, 346
 Adan, R.A.H. 170
 Agthoven, M. van 237, 240
 Akker, E.L.T. van den 170
 Allaerts, W. 56, 104, 136, 143, 193, 366
 Arends, J.G. 341
 Arends, J.W. 168, 170
 Ariëns Kappers, J. 22, 74
 Ariëns, E.J. 112
 Aristoteles 270
 Ark, G. van 170

B

Bakker, P.M. 81
 Bakker, R.F.M. 113
 Bakker, W. 191
 Ballieux, R.E. 112, 174
 Barendsen, G.W. 113
 Barnes, P.J. 174
 Bartstra, H.K.G. 112
 Bastiaans, J. 326
 Beatrix, prinses 57, 84, 85, 195
 Becker, A. 341
 Beecher, H.K. 260
 Beem, E.P. 95, 133, 192
 Beijerinck, M.W. 30
 Bekkum, D.W. van 20, 22, 23, 47, 48, 57, 58, 79-82, 84, 85, 97-100,

112, 117, 121, 122, 127, 130, 139, 166
 167, 169, 170, 174, 195, 203, 241, 248, 249, 294, 296, 297, 331, 354
 Benner, R. 96, 169, 170
 Berg, J.H. van den 45
 Berg, J.W. van den 112, 113
 Berg, P. 265
 Berg, W.B. van den 170, 175
 Bergh, S.G. van den 170
 Berkel, K. van 36
 Berkelbach van den Sprenkel, R. 241
 Bernard, C. 270
 Bernards, J.A. 82, 99, 100, 102, 167, 168, 170
 Berne, R.M. 113
 Berrens 345
 Bethlem, J. 112
 Beukers, H. 71
 Beukers, R. 113
 Beuning, M.H. 170
 Beusekom-Kits van Heijningen, A.J.M. van 42
 Bie, W. de 35
 Biersteker, P.A. 113
 Bijlsma, J.B. 80
 Binkhorst, E.B. 113
 Birkfelder, E.J. 57, 58, 170
 Birkenhäger, J.C. 113
 Black, P.D.J. 174
 Blitterswijk, C. van 175

Bloemen, E. 170
 Bloemendaal, H. 170
 Bloemers, H.P.J. 50, 77, 88, 89, 132, 167-169
 Blok 341
 Blok, S. 279
 Bodmer, W.F. 174
 Boeles, J.Th.F. 80, 112, 113, 140, 170
 Boer, A.S. de 170
 Boersma, W.J.A. 103, 136, 167, 168, 170
 Boet-Snoek, J.M.F. 104, 105, 106, 235
 Bok, J. 86, 87, 169
 Boland, G.J. 170, 230
 Bolhuis, P.A. 170
 Bolk, L. 29
 Bonjer, F.H. 112
 Bonta, I.L. 113, 170
 Bontenbal, M. 170
 Bonting, S.L. 170
 Booij, Joh. 112
 Booij-Noord, H. 345
 Boom, H.B.K. 112
 Boom, J.H. van 268
 Boomsma, D. 266
 Bootsma, D. 97, 169, 174, 191, 192, 194
 Borne, A.E. von den 354
 Borst, J.G.G. 263

- Borst, P. 174, 260
 Borst-Eilers, E. 53, 335
 Bos, Hans 265
 Bosmans, J. 31, 48
 Böttcher, C.J.F. 41, 57, 84, 85
 Bouhuys, A. 112
 Bouma, B.N. 77, 88, 132, 167, 168
 Bouman, L.N. 113
 Bouman, P.J. 21, 115
 Bouman, P.R. 113, 170
 Boven, E. 92, 167, 168, 193
 Boyer, H.W. 265
 Braams, R. 113
 Braks, G.J.M. 49
 Breederveld, C. 170
 Brenner, S. 222, 264
 Brinkhorst, E.B. 113
 Brinkman, R. 112
 Broekhuizen, E.H. 133
 Broekman 341
 Brooijmans, A.W.M. 113
 Bruens-Dirks, M.M.C. 101, 102, 118
 Bruijnzeel, C. 345, 346
 Bruinvels, J. 77, 87, 88, 167, 168, 170
 Brunsting, J.R. 112
 Buck, H.M. 57, 58
 Buining, J.H.R. 57
 Bulder, C.J.E.A. 81
 Burch, R.L. 256
 Burdorf, A. 96, 98, 145, 169, 170
 Burger, D. 112
 Burton, G.J. 175, 224
 Bussemaker, M. 160
- C**
 Cals, J.M.L.Th. 36-38
 Cate, J.W. ten 168, 170
 Characiejus, D. 203
 Charbon, G.A. 113
 Claas, E.H.J. 170, 315, 317
 Claassen, V. 80, 170
 Claus, prins 57, 84, 85, 195
 Cleton, F.J. 168, 170
 Coebergh, J.W.W. 20, 50, 59, 62, 64, 66, 67, 73, 77, 93-99, 105, 123, 127, 137, 138, 144, 146-154, 157-159, 162, 163, 165-167, 169, 170, 182, 193, 194, 196, 232, 236, 240, 253, 261, 279, 280-283, 297, 325, 327
 Coelingh Bennink, H.J.T. 170
 Cohen Tervaert, J.W. 170
 Cohen, A.F. 134, 236, 241, 260, 261, 351
 Cohen, E.M. 113
 Cohen, J.A. 113
 Cohen, S.N. 265
 Cohn, Z. 233
 Collewijn, H. 170
 Colpa-Boonstra, J.P. 113
 Comans, E.F.I. 170
 Companje, K.P. 52
 Cools, A.R. 92
 Copius Peereboom-Stegeman, J.H.J. 119, 168, 170
 Cornelissen, A.W.C.A. 136
 Creveld, S. van 262, 354
 Crick, F. 34, 262, 268
- D**
 Daams, J.H. 30
 Daha, M.R. 170
 Dankert, J. 170
 Darwin, C. 256
 Dawes, G.S. 174
 Deeg, D.J.H. 170, 175, 229
 Deelman, H.T. 340, 341
 Deenen, L.L.M. van 116, 117, 174
 Dees, D.J.D. 52, 61, 95
 Deetman, W.J. 49, 53
 Defares, J.G. 112
 Dekker, W. 52
 Delemarre-van der Waal, H.A. 96, 167, 169, 170
 Derksen, H.E. 112
 Dhert, W.J.A. 203
 Dicke, M. 357
 Dieges, P.H. 345, 346
 Diepenhorst, I.A. 36, 37
 Diest, P.J. van 97, 169
 Dijk, H. van 357
 Dijkgraaf, S. 113
 Dirksen, H.M. 170
 Dishoeck, E.A. van 344, 345
 Dissel, J.T. van 170
 Doeglas, H.M.G. 112
 Donker, M.C.H. 66, 157, 158
 Dooren de Jong, L.E. den 112
 Dooren, L.J. 170
 Dorpema, J.W. 241
 Drees, W. 36
 Drenth, J. 170
 Drexhage, H.A. 170
 Dubois, E. 346
 Duin, C. van 20
 Dunning, A.J. 52, 133, 174, 305, 306
 Dupuis, H. 260
 Durrer, D. 114, 174
 Durville, H.H.M. 113
 Duyff, J.W. 113
 Duyn, P. van 80, 112
 Duysens, L.N.M. 80
- E**
 Eb, A.J. van der 174, 265
 Edwards van Muijen, A.J. 98, 137-139, 153, 154, 240
 Edwards, R.G. 117, 174
 Eijk, H.G. van 77, 88, 89, 167, 168
 Eijkman, Chr. 30, 327
 Eijkman, E.G.J. 170
 Einthoven, W. 30
 Elgersma, Y. 276
 Eling, P.A.T.M. 55, 168
 Engels, S.E. 100
 Enser, H.A. 20
 Erasistratus 270
 Erkelens, D.W. 170
 Erpecum, K.W. van 170
 Es, L.A. van 51
 Eskes, T.K.A.B. 170
 Everdingen, J.J.E. van 134
 Everse, J.W.R. 113
- F**
 Falkenburg, F. 203
 Fentener van Vlissingen, J.M. 20, 65-67, 96, 98, 167, 169, 240, 274
 Feyerabend, P. 34
 Flavell, R.A. 267, 268
 Fokkens, W.J. 346
 Fortuyn, P. 59
 Furth, R. van 233

G

Gaag, E. de 182
 Gaaikema, S. 115
 Gaarenstroom, J.H. 23, 24, 113
 Galenus 270
 Galjaard, H. 266
 Geerts, S.J. 112
 Geijn, H.P. van 168, 170
 Genderen, H. van 112, 113, 133, 174
 Georg, J. 112
 Geurts van Kessel, A. 191, 192
 Geurts, Chr. 20
 Gilbert, W. 268
 Gispén, R. 112
 Gleichmann, E. 170
 Gogh, Th. van 59
 Goslings, W.R.O. 233
 Goudsmit, J. 57
 Greven, H.M. 25
 Gribnau, F.W.J. 167, 168, 349
 Grobbee, D.E. 150, 162
 Groen, A. 23, 80, 112, 170
 Groot, de 347
 Groot, M. de 150
 Groot, R. de 20, 58, 103, 167, 168, 170, 192, 366
 Gruber, M. 80
 Gruijl, F.R. de 170

H

Haan, P.G. de 22, 23, 108, 112, 113, 170, 260
 Haas, E.B.H. de 80
 Haggerty, R.J. 369
 Haije, W.G. 81
 Hales, S. 270
 Ham, W. van der 31, 37
 Hanné, S. 170
 Hansson, G.K. 175, 232
 Haren, W. van 170
 Harms, H.H. 170
 Harrebomee, A.E. 113
 Hartog Jager, W.A. den 112
 Harvey, W. 270
 Hazes, J.M.W. 171
 Heath, E. 243
 Hebel, L. von 357, 359
 Heemstra, H. 112
 Heide, van der 346

Helvoort, T. van 35
 Hench, P.S. 334
 Hennekam, R.C.M. 171
 Heringa, G.C. 111, 113
 Hermans, P.W.M. 171
 Hermans, T. 115
 Hijmans, W. 282
 Hillen, B. 169
 Hillergers, M.H.J. 171
 Hirsch, J. 233
 Hoedemaeker, Ph.J. 168, 170, 191, 341
 Hoepelman, A.I.M. 171
 Hoes, A.W. 169
 Hoeven, M.J.A. van der 151
 Hof, M.W. van 113
 Hoff, J.H. van 't 30
 Hollema, H. 97, 98, 169
 Holstege, F.C.P. 171
 Holton, F.A. 113
 Homan van der Heide, J.N. 44
 Hoogervorst, J.F. 61, 65
 Horvitz, H.R. 222
 Houtsmuller, A.J. 113
 Hoving, S. 115
 Hülsmann, W.Chr. 170
 Huijts, P.H.A.M. 160
 Huisman 22
 Huitinga, I. 300
 Hustinx, Th. 112

J

Jacobs, F. 264
 Jacobs, H. 202
 Jacobs, J. 112
 Jacobs, J.J.L. 20, 96, 98, 138, 145, 167, 169, 198, 240
 Jager, W.G. de 140
 James, J. 82
 Jansen 347
 Jansen, B.C.P. 262, 326
 Jansen, J. 81, 175
 Jansen, M.T. 23, 26, 27, 80, 108, 112, 139, 170
 Janssen, B. 109
 Janssen, H.L.A. 171
 Janssen, L.W. 35
 Janssen, P. 313
 Jansz, H. 264, 268

Jeffreys, A.J. 267, 268
 Jöbsis, F.F. 113
 Joling, W. 136
 Jolles, J. 171
 Jong, B. de 191, 192
 Jong, J.M.B.V. de 170
 Jonge, H. de 81
 Jongh, D.K. de 112
 Jongh, S.E. de 113, 326
 Jongkees, L.B.W. 32
 Jongkind, J.F. 112
 Jongsma, H.J. 57, 58, 168
 Jongste, J.C. de 171
 Jonxis, J.H.P. 90
 Josselin de Jongh, R., de 340

K

Kamerlingh Onnes, H. 30
 Kampen, E.J. van 112
 Kamphorst, W. 300
 Kandel, E. 308
 Kanter, B.J.M. de 150
 Karemaker, J.M. 20, 62, 65, 96, 143, 144, 167, 169, 171, 193
 Karsten, S. 171
 Kassenaar, A.A.H. 80, 170
 Kate, J. ten 171
 Kauer, J.M.G. 167, 168
 Kauffman, H.F. 346
 Kenter, M. 261
 Kerkhof, P.C.M. van de 171
 Kernell, D. 170
 Kessel, A. van 31, 48
 Keuning, F.J. 113
 Kien, N. 236, 241
 Klasen, E.C. 124, 133, 192, 196
 Klazinga, N.S. 134
 Kleijn, E. van der 170
 Klein 342
 Klein, G. 42, 140
 Klijn, J.G.M. 175, 226
 Klink, A. 67, 302
 Klinkenberg, G.A. van 112
 Klompé, M.A.M. 38
 Kluin, P. 341
 Knippenberg, H. 31, 37
 Knol, E. 345, 347
 Knook, D.L. 171
 Knoop, A.A. 113

Knulst, A.C. 347
 Köhler, G.J.F. 117, 174
 Köhler, W. 128
 Kok, F.J. 171
 Kolff, W.J. 174
 Koomans, H.A. 171
 Koopal, S.J.A. 113
 Kooten, K. van 35
 Kornberg, A. 263
 Korst, J.K. van der 86, 87, 169, 170
 Krabman, A.J. 101, 102, 123, 133
 Krediet, P. 80, 170
 Kremer 344
 Krinsky, S. 4.4
 Kroes, A.C.M. 171
 Kromhout, D. 174, 217
 Kroon, A.M. 45-47, 57, 77, 86-88,
 118, 167, 168, 170
 Kroon, D.B. 112
 Kuhn, T. 34
 Kuijper 346
 Kuijpers 341
 Kurzrock, R. 202, 203
 Kuypers, H.G.J.M. 116, 117, 174

L

Laarman, J.J. 81
 Laat, P. de 192
 Labadie, R.P. 357, 359
 Lafort, F.L.M. 125, 144, 154
 Lagaay, M. 315
 Lagasse, A. 112
 Lamberts, H.B. 112, 113
 Lammers, H.J. 80
 Langereis, E. 353
 Langevoort, H.L. 40, 41, 43-45,
 77, 80, 82-88, 95, 100, 113, 167,
 168, 170
 Leenen, P. 171
 Leeuw, P.W. de 171
 Leeuwen, A.M. van 170
 Leeuwen, E. van 20, 96, 98, 169,
 241
 Leeuwen, F.E. van 171, 279
 Leeuwen, H. van 301-303
 Leeuwen, S. van 344
 Leibel, R. 175, 227, 228
 Leijnse, B. 81, 113
 Lequin, L.M. 87, 168, 169

Leschot, N. 171
 Licht, I. 347
 Lieburg, M.J. van 6, 20
 Lind van Wijngaarden, de 344
 Lindell, S.E. 112
 Loghem, J.J. van 81
 Lohman, A.H.M. 170
 Lommerse-de Goeij, S.V. 105, 106
 Looijenga, L.H.J. 97, 98, 145, 165,
 169, 171, 192, 194
 Lookeren Campagne, van 345
 Lopez da Silva, F. 171
 Lorentz, H.A. 30
 Lotgering, F.K. 171, 224
 Löwenberg, B. 192
 Lubbers, R.F.M. 48
 Lubsen, K. 326, 327
 Lundin, G. 112

M

Maas, P.J. van der 147, 171
 Maassen, J.A. 55, 92, 136, 168, 171
 Maddox, J. 49
 Malthus, T.R. 251
 Manekofsky-Krabman, zie Krab-
 man
 Marck, K. 20
 Maxam, A.M. 268
 Meer, J.B. v.d. 113
 Meer, J.W.M. van der 133
 Meeter, E. 34
 Mei, D. van der 140
 Meijer, C. 341
 Meinsma, L. 170
 Melle, J.A. van 113
 Merkus, F. 349
 Metchnikoff, I.I. 233
 Meyler, F.L. 170
 Miedema, F. 250
 Miettinen, O. 363
 Minjer, A. de 112
 Mirsky, I.A. 24
 Moed, H. 265
 Molenaar, I. 80
 Moll, J. 112
 Monod, J. 264
 Montaignier, L. 119
 Mooi, W. 341
 Mook, G.A. 113

Moor, C.E. de 113
 Mostert, M. 171
 Mühlbock, O. 26, 112
 Mulder, E.G. 81
 Mummery, C. 191, 192

N

Nathans, D. 265
 Neijens, H.J. 346
 Neumann, H.A.M. 171
 Niekerk, van 344
 Nieuwenhuijzen Kruseman, A.C.
 171
 Nieuwenhuis, P. 65, 92, 94, 113,
 167, 168, 171, 193, 274
 Nieweg, H.O. 81, 353
 Nijkamp, F.P. 171
 Nirenberg, M.W. 263
 Noach, E.L. 23, 78, 112, 139, 140,
 167, 170, 260
 Nolen, W.A. 171
 Noordergraaf, A. 112
 Noordwijk, J. van 81
 Nooteboom, B. 236
 Nortier, J.W.R. 171

O

Ochoa, S. 263
 Olde Rikkert, M. 171
 Oltshoorn-Heim, E.T.M. 149
 Ommen, G.J.B. van 171
 Oosterhuis, J.W. 20, 55, 56, 62, 77,
 91-94, 103, 149, 167-169, 171, 196,
 282, 341
 Oostra, B. 171
 Orie, N.G. 345
 Os, C.H. van 92, 169, 171
 Osterhaus, A.D.M.E. 175
 Otter, W. den 92, 140-142, 169
 Oude Elberink, J.N.G. 347
 Oudendijk, W.P. 113
 Overbeek, G.A. 80, 113
 Overbeek, J.Th.G. 42, 140
 Owen, R. 316, 317

P

Pais, A. 47
 Pampus, M.G. van 171
 Pasteur, L. 270

Pavlov, I. 270
 Pelikan, Z. 345
 Peursen, C.A. van 84
 Piekaar, A.J. 39, 42, 116, 139, 140
 Pijl, H. 171
 Pinedo, H.M. 168, 170
 Planteydt, H.T. 341
 Plasterk, R.H.A. 117, 171, 194
 Pompe, J.C. 341
 Pondman, K.W. 42, 83, 86, 140-142, 167, 168, 170
 Poort, C. 112
 Poppema, S. 341
 Popper, K. 34
 Post, D. 92, 169
 Post, J.A.M. van der 171
 Postma-Schuit, F.C.E. 171
 Prakken, A.B.J. 92, 94, 96, 167, 169, 171, 193
 Prechtel, H.F.R. 174
 Priester, W. de 133
 Prins, A. 24, 113
 Proosdij-Hartzema, E.G. 112
 Prop, F.J.A. 112

Q

Quarles van Ufford, A.C. 345
 Querido, A. 37-39, 42, 114, 140, 263, 303, 325-327, 331

R

Ramaekers, F.Ch.S. 169, 171, 193
 Reddingius, R.A. 340
 Ree, R. van 347
 Reerink-Brongers 345
 Rees, G.P. van 112, 170
 Rees, H. van 170
 Reneman, R.S. 97, 122, 169
 Reuter, J.H. 170
 Reve, G.K. van het 35
 Rich, A. 268
 Richter, C. 171
 Riel, P.L.C.M. van 98, 169
 Riele, H. te 171
 Riemers, H. 142
 Rijssel, Th.G. van 81, 340, 341
 Ritzen, J.M.M. 53
 Roelink, H. 140
 Roelofsen, B. 168, 170

Rom, F. de 112
 Rood, J.J. van 81, 174, 315, 316, 317, 318, 354
 Rooij, D. de 192
 Rookus, M.A. 150, 182
 Roos, D. 170
 Roovers 347
 Rossum, E.F.C. van 171
 Rossum, J.M. van 78, 167
 Rothschild, V. 243
 Roukema, P.A. 170
 Royaards, W.J. 32
 Rozemuller-Kwakkel, J.M. 171
 Ru, V.J. de 171, 225
 Rümke, Chr.L. 112, 170
 Rümke, H.C. 171
 Rümke, Ph. 170
 Ruiter, D.J. 20, 56, 77, 89, 91, 101, 103, 133, 167, 168, 171, 192, 341
 Russell, W.M.S. 256
 Rutte, M. 215
 Rутten, F.J.Th. 33
 Ruven, H.J..T. 97, 98, 169

S

Salemink, C.A. 108
 Sande-de Vries, J.H. van der 20, 104-106, 167, 170, 193
 Sanders, L.A.M. 171
 Sanger, F. 268
 Saris, W.H.M. 171
 Sauerwein, R.W. 171
 Saxena, P.R. 170
 Schaberg, A. 41, 83, 86, 112, 169, 341
 Schadé, J.P. 112
 Schalekamp, M.A.D.H. 97, 169, 174
 Schalm, S.W. 175, 230, 231
 Scheltens, Ph. 171
 Scherjon, S.A. 171
 Schilperoort, R.A. 265
 Schilte, P.P.M. 346
 Schippers, E.I. 66
 Schmidt, M. 182
 Scholte, H.R. 75, 76, 119, 168, 170
 Scholten, Y. 32
 Schoot, J.B. van der 112
 Schotman, C. 103, 104
 Schotman, P. 170
 Schouten, L.J. 182, 281
 Schreuder, M.F. 98, 169, 171
 Schröder, F.H. 117
 Schuiling, G.A. 51, 57, 168, 170
 Schwartz, S.M. 122, 123, 174
 Seidell, J.C. 171, 227
 Shervanian, C. 113
 Simons, H.J. 52, 61
 Simons, P.M.H. 171
 Sinke, R. 192
 Slater, E.C. 113, 262, 263
 Slikke, L.B. v.d. 112
 Sluys Veer, J. van der 86, 87, 168-170
 Smeets, W.Th.G.M. 23, 112, 170
 Smid, H.J. 136, 192
 Smit, C. 275, 276
 Smit, G.P.A. 171
 Smits, G. 22, 112
 Snow, C.P. 34
 Sobels, F.H. 81, 113
 Solinge, W.W. van 171
 Sparling, C.M. 113
 Speth, P.A.J. 132
 Spiegelman, S. 264
 Spijksma, F.Th.M. 344
 Stalpers, L.J.A. 171
 Stam, F. 300
 Stam, P. 171
 Stapel, D.A. 162
 Statius van Eps, L.W. 354
 Stee, A.P.J.M.M. van der 48
 Steegers, E.A.P. 171
 Steenbrugge, G.J. van 104, 105, 193
 Steiner, R. 266
 Steinman, R. 233, 234
 Stent, G. 264, 265
 Sterk, P.J. 171
 Stewart, D. 202, 203
 Steyn Parvé, E.P. 108, 113
 Stiekema, W.J. 171
 Stolk, R.P. 171
 Strik, R. van 81-83, 85, 130, 167, 170
 Struijker Boudier, H.A.J. 54, 121, 168, 171
 Struyvenberg, A. 56

Sulston, J.E. 117, 175, 194, 221, 222
 Swaab, D.F. 174, 220, 300, 307
 Swaen, G.J.V. 81, 170
 Swol, A.C. van 32
 Szirmai, J.A. 170

T

Tager, J.M. 170
 Tausk, M. 112
 Tendeloo, N.Ph. 340
 Tensen, C.P. 171
 Terpstra, S. 154, 207, 241, 336
 Terreehorst, I. 347
 Teuwen, J. 144
 Thien, T. 349
 Thiery, M. 112
 Thio, H.B. 171
 Thung, P.J. 26, 42, 80, 112, 140
 Tiemeijer, H. 171
 Tindemans, F.A.J. 56
 Tjabbes, T. 113
 Toornbergen, A.W. van 345
 Trampusch, H.A.L. 113
 Triebels, L. 349
 Troelstra, H.J. 112
 Tulp, P.D. 170

U

Udo, W. 81
 Uijldert, I.E. 112
 Uyl, J. den 258

V

Valk, P. van der 169
 Valkenburg, H. 327, 336
 Vandenbroucke, J. 279, 282
 Vandenbroucke-Grauls, C.M.J.E. 171
 Vane, J.R. 116, 117, 174
 Veen, E.B. van 6, 59, 67, 95, 138, 147, 149-151, 153-156, 193, 241, 276, 279, 280, 281
 Veen, H. van 84
 Veen, J. van der 113
 Veenhoff, J.W. 128
 Veldhuijzen, I. 171
 Vendrik, A.J.H. 22, 80, 113
 Veninga, T.S. 113
 Vennard, W. 112

Vergroessen, A.J. 113
 Verhaar, J.A.N. 171, 360
 Verhey, F.R.J. 171, 219, 220
 Verhoef, P. 6
 Verhoeven, M.A.L. 58
 Verhofstad, A.A.J. 55, 56, 91, 101-103, 123, 132, 133, 135, 136, 147, 167, 168, 171, 192
 Veringa, G.H. 37
 Verloop, M.C. 354
 Vermetten, T. 171
 Vermeulen, N.P.E. 170
 Vermij, R.H. 20, 25
 Versteeg, D.H.G. 167, 168, 170
 Verveen, A.A. 113
 Vervoort, W. 115
 Vesalius 270
 Vijgh, W.J.F. van der 170
 Vinken, P. 341
 Visser, C. 24
 Visser, G.H.A. 50, 51, 57, 77, 89, 91, 120, 121, 133, 142, 147, 167, 168, 170, 191
 Visser, H.K.A. 86, 169, 171, 217, 261
 Vliet, F.L. van 105
 Vliet, P. van 115
 Voogd, J. 170
 Vooijs, G.P. 341
 Voorhorst, R. 344, 345
 Vorderman, A. 327
 Vossen, J. 171
 Vries, H. de 30
 Vries, J.H. de, zie Sande-de Vries
 Vries, K. de 345, 346
 Vries, S.I. de 354
 Vries, T. de 113
 Vries, W.M. de 340
 Vroom, T.M. 341

W

Waal, L.P. de 171
 Waalwijk, C. 268
 Waay-Visser, H.M. v.d. 113
 Wagener, D.J.Th. 170
 Wagenvoort, C.A. 341
 Wal, H. van der 84
 Walboomers, J.M.M. 171
 Wallenburg, H.C.S. 170

Walop, J.N. 34, 112
 Walter, W.G. 27, 113
 Watson, J.D. 34, 262, 268
 Watt, F.M. 175, 223
 Weening, J.J. 171
 Wensinck, F. 113
 Werf, T. van der 171
 Werff, van de 344
 Westbroek, D.L. 170
 Westerveld, A. 92, 168, 171
 Wied, D. de 20, 23, 24, 27, 30, 34, 39, 41, 57, 78, 79, 81, 82, 84, 86, 90, 95, 99, 111-113, 116, 117, 122, 166-168, 170, 174, 296, 304, 331
 Wied, I. de 24
 Wijk, G. van 346
 Wijmenga, C. 171, 194, 221
 Wildevuur, C.R.H. 44
 Willemze, R. 171, 223
 Wilson, J.H.P. 170
 Wimersma Greidanus, Tj.B. van 168
 Winzum, C. van 336
 Wissen, J.H. 112
 Wit, J.G. 170
 Wladimiroff, J.W. 170
 Woerd, L.A. van der 112
 Wolff, H.L. 112
 Wolters, Jasper 129
 Wolthuis, O. 34

Y

Ybema, H.J. 113
 Young 345

Z

Zaaijer, H. 171
 Zanden, H.G. van der 317
 Zeeman, P. 30
 Zernike, F. 30, 35
 Zijlstra, W.G. 112, 113
 Zoelen, J. van 191, 192
 Zoeteman, K. 260
 Zonneveld, A.J. van 171, 180
 Zonneveld, R.J. van 80
 Zuidgeest, J. 58
 Zwan, van der J.C. 346
 Zwanenberg, S. van 116
 Zweens, J. 170